

УДК 55 092

DOI <https://doi.org/10.30970/pal.55.12>

ЛЕЩУХ РОМАН ЙОСИПОВИЧ (ДО 80-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)

Галина Гоцанюк¹, Ігор Шайнога²

Львівський національний університет імені Івана Франка,

вул. М. Грушевського, 4, Львів, Україна, 79005

¹*Hotsanyuk@ukr.net; ²chigvos@ukr.net*

¹*orcid.org/0000-0002-2794-7013; ²orcid.org/0000-0003-3657-1318*

Стаття присвячена життєвому та творчому шляху Романа Йосиповича Лещуха – доктора геолого-мінералогічних наук, професора, багаторічного завідувача кафедри історичної геології і палеонтології Львівського національного університету імені Івана Франка та відомого дослідника в царині палеонтології, стратиграфії, літолого-фаціального аналізу, геології мезозойських відкладів Українських Карпат, Північного та Західного Причорномор'я, Рівнинного Криму, Передобруджинського прогину. Роман Лещух засновник та організатор з колективом кафедри (понад 10 років) Всеукраїнської наукової конференції “Проблеми геології фанерозою України”. Понад два десятиліття був головним та відповідальним редактором єдиного фахового науково-методичного видання в Україні – “Палеонтологічного збірника”. Екс-член ради Українського палеонтологічного товариства, мезозойської комісії Національного стратиграфічного комітету України, Наукового товариства імені Тараса Шевченка, громадської організації Спільки геологів України, тощо.

Ключові слова: біографія, стратиграфія, біостратиграфія, палеонтологія, макрофауна, молюски.

Роман Лещух – доктор геолого-мінералогічних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри історичної геології і палеонтології Львівського національного університету імені Івана Франка. Роман Йосипович відомий у наукових колах дослідник у царині палеонтології, стратиграфії, літолого-фаціального аналізу, геології мезозойських відкладів Українських Карпат, Північного та Західного Причорномор'я, Рівнинного Криму, Передобруджинського прогину. Роман Йосипович багато років був членом комісії Національного комітету КБГА, спеціалізованої вченої ради геологічного факультету та Інституту геологічних наук НАНУ України (м. Київ), Вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій, ради Українського палеонтологічного товариства, мезозойської комісії Національного стратиграфічного комітету України, Наукового товариства імені Тараса Шевченка, багаторічний відповідальний редактор «Палеонтологічного збірника»,



член редколегії «Вісника Львівського університету» (серія «Геологічна»), член спілки геологів України тощо.

Роман Йосипович народився 23 червня 1943 р. на етнічних українських землях Надсяння в с. Вільшани неподалік м. Перемишля. Наприкінці 1945 р. сім'ю Лещухів спочатку депортували у с. Нараїв Бережанського району Тернопільської області, а згодом у с. Свірж тоді Бібрківського району Львівської області. Там він навчався у Свіржській середній школі до 1960 року та здобув середню освіту і в цьому ж році вступив на геологічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка, який закінчив весною 1966 року, здобувши кваліфікацію інженера-геолога. Ще зі студентських років, за рекомендацією професора Ореста Матковського, у 1963 році Романа Лещуха скерували на виробничу практику в Карпатську геологічну експедицію, де вивчав геологію та корисні копалини південно-східної частини Українських Карпат. За час навчання в університеті на власно зібраному фактичному та науково опрацьованому матеріалі у маршрутах по верхів'ях рік Білого і Чорного Черемошів та Білої Тиси ним було підготовлено та опубліковано першу студентську наукову роботу про Pb-барит Чивчинських гір, яку під час обговорення високо оцінив Є.К. Лазаренко. Під час виконання цих досліджень практикант набирався досвіду та специфіки дослідження Карпатського регіону, який характеризується складною геологічною будовою. Переддипломну практику Роман Лещух проходив за Полярним колом на крайньому Північному сході в басейнах рік Колими і Амгуеми, на о. Врангеля та в околицях Чаунської губи.

Починаючи зі студентських років Роман Лещух зайняв активну громадську позицію і разом із відомими українськими сподвижниками незалежності В'ячеславом Черноволом, Ігорем і Іриною Калинцями, Михайлом Горинем, Михайлом Осадчим, Стефанією Шабатурою, Любомирою та Зоряном Попадюками, Оленою Антонів, Марією Гель, Атеною Пашко та іншими шістдесятниками з різних регіонів України проводив боротьбу з тоталітарним комуністичним режимом, що і унеможливило в подальшому продовжити навчання в аспірантурі університету.

У 1970 р. за рекомендацією видатного вченого, академіка О.С. Вялова та під його науковим керівництвом Роман Лещух вступив до аспірантури Інституту геології і геохімії горючих копалин АН України, де і пропрацював впродовж довгих років. Тут у 1976 році він захистив кандидатську дисертацію на тему «Геологія нижньої крейди південно-східної частини Українських Карпат», а в 1991 році за сукупністю опублікованих наукових праць, у тому числі чотирьох монографій, вчена рада Всесоюзного науково-дослідного геологічного інституту за дисертацію «Моллюски і біостратиграфія нижньої крейди півдня і заходу України (Рівнинний Крим, Причорномор'я, Карпати)», оголошену у формі наукової доповіді, присуджено вчений ступінь доктора геолого-мінералогічних наук зі спеціальності 04.00.09 «Палеонтологія і стратиграфія». Науковий та кар'єрний ріст у ІГГК АН України Р.Й. Лещуха проходив на різних посадах – молодшого, наукового, старшого та провідного наукового співробітника, завідувача лабораторії Стратиграфії провінцій горючих копалин.

З весни 1997 року по серпень 2022 року науково-педагогічна діяльність професора Романа Йосиповича пов'язана з геологічним факультетом Львівського національного університету імені Івана Франка, де понад два десятки років обіймав посаду завідувача кафедри історичної геології і палеонтології та був деканом факультету (1998–2003 рр.). Обіймаючи ці посади, професор Р. Лещух невпинно розширює наукові інтереси та напрями досліджень у царині фундаментальних і прикладних розробок у галузі наук про Землю: геологія, палеонтологія, біостратиграфія мезокайнозойських відкладів, історія геологічного

розвитку півдня і заходу України, Карпатської і Причорноморсько-Кримської нафтогазоносних провінцій тощо. Виконані дослідження та науково обґрунтовані результати мають велике практичне і наукове значення для виробничих і науково-дослідних установ при пошуково-розвідувальних роботах впродовж багатьох років. Результати детального багаторічного вивчення нового фактичного матеріалу опубліковані в численних наукових працях. Р. Лещух автор близько 300 друкованих праць: посібників, 8 монографій, серед яких: «Нижньокрейдові амоніти Українських Карпат» (Київ, 1982); «Ранньокрейдова фауна Рівнинного Криму і Північного Причорномор'я» (Київ, 1987); «Нижня крейда заходу і півдня України» (Київ, 1992); «Юрські відклади півдня України» (Львів, 1999, зі співавт.); «Стратиграфія верхнього протерозою та фанерозою України» (Київ, 2013; зі співавт.); «Мезозойські відклади Південно-Західної України і прилеглого шельфу» (Львів, 2020, зі співавт.) та 2 навчальні посібники – «Стратиграфія» (Львів, 2002, зі співавт.); «Геологічна практика на Поділлі і в Українських Карпатах» (Львів, 2004, зі співавт.).

Впродовж багаторічної науково-педагогічної діяльності в університеті професора Р. Лещуха головною метою була передача студентській та аспірантській аудиторії новітніх знань з геології осадових порід, популяризація та всебічний розвиток палеонтології, стратиграфії, еволюції біосфери, палеогеографії тощо, оскільки за ними, як фундаментальною частиною геології, – її майбутнє. Р.Й. Лещух, продовжуючи наукові традиції львівських учених Ю. Медвецького, С. Пастернака, О. Вялова, професійно сформував наукову школу молодих учених-палеонтологів і стратиграфів, серед яких його учні – кандидати геологічних наук – продовжували на якісно новому рівні фундаментальні палеонтологічні дослідження та їхні наукові результати були викладені в дисертаційних дослідженнях. Так, під керівництвом Р.Й. Лещуха відбулися успішні захисти кандидатських дисертацій, підготованих на кафедрі за фахом 04.00.09 «Палеонтологія і стратиграфія»: Г. Гоцанюк (2004 р.), І. Шайнога (2004 р.), А. Данилів (2009 р.), Я. Тузак (2010 р.), І. Мар'яш (2013 р.), О. Старжинський (2013 р.), З. Хевпа (2018 р.), Я. Курепа (2018 р.), та підготовлено десятки фахових спеціалістів та магістрів.

Професійні якості професора Романа Лещуха відображені в цілеспрямованому виконанні науково-організаційної роботи: активна участь у геологічних конгресах і організація конференцій та семінарів, проведення польових навчальних практик зі студентами, аспірантами та колегами, співпраця з науковими та виробничими організаціями тощо. У 2004 році за ініціативи Романа Йосиповича через тематичну приналежність колекцій перейменовано «Геологічний» музей у «Палеонтологічний», яким науково опікувався та чимало прикладався до поповнення палеонтологічних колекцій та детального монографічного вивчення макрофауни тощо і функціонування як наукового осередку, колекції якого заслуговують на визнання статусу як національне надбання України.

Професійні якості в організації роботи професора Романа Лещуха відображені в різних складниках: як головний редактор «Палеонтологічного збірника» (заснований 1961 р.) доклав зусилля до відновлення періодичності випусків єдиного фахового вузькопрофільного видання в Україні, де науковці висвітлюють різні проблеми палеонтології, біостратиграфії, палеоекології, нові матеріали щодо монографічного вивчення, філогенії та систематики палеоорганізмів фанерозою України та світу. Починаючи з 2010 року з доброї ініціативи професора Романа Йосиповича на геологічному факультеті колектив кафедри загальної та історичної геології і палеонтології впродовж чотирнадцяти років щорічно організовує Всеукраїнську наукову конференцію «Проблеми геології України» (рис. 1–3).



Рис. 1. Відкриття другої Всеукраїнської наукової конференції «Значення комплексних літо- і біостратиграфічних досліджень під час пошуків нафти і газу», приуроченої до 350-річчя Львівського університету, 2011
(зліва направо: проф. Р.Й. Лещух, проф. Ю.З. Крупський, докт. геол. наук. Л.М. Якушин, проф. А.С. Андрєєва-Григорович, проректор З.І. Мамчур)



Рис. 2. Відкриття VI Всеукраїнської наукової конференції «Проблеми геології фанерозою України» та XXXVI сесії Палеонтологічного товариства НАН України «Стратотипові та опорні розрізи фанерозойських відкладів України: сучасний стан палеонтологічної вивченості та перспективи подальших досліджень», 2015
(зліва направо: проф. Р.Й. Лещух, академік НАН України доктор геол.-мін. наук професор П.Ф. Гожик, проректор з наукової роботи член-кор. НАН України професор Р.С. Гладшевський, декан геологічного факультету професор М.М. Павлунь)

Цей науковий захід за майже півтора десятки років уже традиційно об'єднує викладачів та студентів українських ЗВО та дослідників різних наукових інституцій України та присвячений широкому колу геологічних досліджень – проблемам палеонтології, тафonomії, палеоекології, біостратиграфії фанерозою, закономірностям розміщення й умовам формування родовищ різноманітних корисних копалин, геологічній освіті тощо вже



Рис. 3. Учасники VI Всеукраїнської наукової конференції «Проблеми геології фанерозою України» під час геологічної екскурсії в Карпатах, околиця с. Кам'янка Сколівського р-ну, водоспад на річці Кам'янка (перший ліворуч – проф. Р.Й. Лещух, 2016)

традиційно проводять під час урочистого відзначення Дня Львівського університету та приурочено до пам'ятних дат у геологічній галузі.

Професор Роман Лещух за багаторічну сумлінну працю на науковій ниві відзначений високими нагородами. У 2018 році ректор університету професор Володимир Мельник нагородив професора Романа Лещуха подякою за вагомі здобутки у науково-педагогічній діяльності, в 2019 р. голова Львівської обласної державної адміністрації урочисто нагородив відзнакою з нагоди професійного свята Дня геолога за вагомі наукові досягнення на благо нашої держави.

Щиро вітаємо Романа Йосиповича з ювілеєм і бажаємо міцного здоров'я, творчої наснаги, родинного затишку та довгих літ життя у вільній та незалежній Україні!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоніжка П., Матковський О., Павлунь М., Сливко Є., Іваніна А. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2020). Довідково-інформаційне видання. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2020. 208 с.
2. Білоніжка П., Матковський О., Павлунь М., Сливко Є. Геологічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка (1945–2010). Довідково-інформаційне видання. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 518 с.
3. Гоцанюк Г., Іваніна А., Шайнога І. Роман Лещух – засновник та організатор всеукраїнської наукової конференції – Проблеми геології України у Львівському національному університеті імені Івана Франка (до 80-річчя від дня народження). Проблеми геології України. Збірник наукових праць за матеріалами XIV Всеукраїнської наукової конференції (5–6 жовтня 2023 року, Львів) / Відп. ред. М. М. Павлунь. Львів, 2023. С. 6–8.

4. Г. Гоцанюк, І. Шайнога, А. Данилів, О. Старжинський, І. Мар'яш, Я. Курепа, З. Хевпа. Лещух Роман Йосипович (до 75-річчя від дня народження) Палеонтологічний збірник № 50, 2018 С. 80–83.
5. Волошиновська О. І., Гоцанюк Г. І., Лещух Р. Й., Іваніна А. В. Палеонтологія у Львівському національному університеті імені І. Франка (80 років кафедрі історичної геології та палеонтології). Проблеми стратиграфії фанерозою України. Київ, 2004. С. 268–271.
6. Лещух Р. Й., Іваніна А. В., Гоцанюк Г. І. Шайнога І. В., Тузяк Я. М. та ін. Кафедра історичної геології та палеонтології. Довідково-інформаційне видання. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 68 с.
7. Encyclopedia. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Dovidkove vydannia: v 2 t. T. II: L-Ya. Lviv: LNU im. Ivana Franka, 2014. 764 s. +224 vkl.

REFERENCES

1. Bilonizhka, P., Matkovskyi O., Pavlun, M., Slyvko, Ye., & Ivanina, A. (2020). Heolohichni fakultet Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1945–2020) [Faculty of Geology of Ivan Franko Lviv National University (1945–2020). Reference and information publication]. Dovidkovo-informatsiine vydannia. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian]
2. Bilonizhka, P., Matkovskyi, O., Pavlun, M., & Slyvko, Ye. (2010). Heolohichni fakultet Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1945–2010) [Faculty of Geology of Ivan Franko National University of Lviv (1945–2010). Reference and information publication]. Dovidkovo-informatsiine vydannia. – Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian]
3. Hotsaniuk, H., Ivanina, A., & Shainoha, I. (2023). Roman Leshchukh – zasnovnyk ta orhanizator vseukrainskoi naukovoï konferentsii – Problemy heolohii Ukrainy u Lvivskomu natsionalnomu universyteti imeni Ivana Franka (do 80-richchia vid dnia narodzhennia) [Roman Leshchukh - founder and organizer of the all-Ukrainian scientific conference – Problems of Geology of Ukraine at Ivan Franko Lviv National University (to the 80th anniversary of his birth)]. *Problemy heolohii Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy XIV Vseukrainskoi naukovoï konferentsii (5-6 zhovtnia 2023 roku, Lviv)*. Vidp. red. M. M. Pavlun. Lviv, 2023. С. 6–8. [in Ukrainian]
4. H. Hotsaniuk, I. Shainoha, A. Danyliv, O. Starzhynskiy, I. Mariash, Ya. Kurepa, & Z. Khevpa. (2018). Leshchukh Roman Yosypovych (do 75-richchia vid dnia narodzhennia) [Leshchukh Roman Yosypovych (on his 75th birthday)]. *Paleontolohichniy zbirnyk*, 50. S. 80–83 [in Ukrainian]
5. Voloshynovska, O.I., Hotsaniuk, H.I., Leshchukh, R.Y., Ivanina, A.V. (2004). Paleontolohiia u Lvivskomu natsionalnomu universyteti imeni I. Franka (80 rokiv kafedri istorychnoi heolohii ta paleontolohii) [Paleontology at the I. Frank Lviv National University (80 years of the Department of Historical Geology and Paleontology)]. *Problemy stratyhrafii fanerozoïu Ukrainy*. Kyiv. S. 268–271 [in Ukrainian]
6. Leshchukh, R.Y., Ivanina, A.V., Hotsaniuk, H.I., Shainoha, I.V., & Tuziak, Ya.M., et al. (2006). Kafedra istorychnoi heolohii ta paleontolohii. Dovidkovo-informatsiine vydannia [Department of historical geology and paleontology. Reference and information publication]. Lviv: Vydavnychiy tsentr LNU im. I. Franka [in Ukrainian]
7. Encyclopedia. Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. Dovidkove vydannia: v 2 t. T. II (2014). [Encyclopedia. Lviv Ivan Franko National University. Reference edition: in 2 vols. T. II] L-Ya. Lviv: LNU im. Ivana Franka. 764 s. +224 vkl. [in Ukrainian]

**LESCHUKH ROMAN YOSYPOVYCH
(TO THE 80TH ANNIVERSARY OF THE BIRTH)**

Halyna Hotsanyuk¹, Ihor Shaynoga¹

*Ivan Franko National University of Lviv,
Hrushevskogo str., 4, Lviv, Ukraine, 79005*

¹Hotsanyuk@ukr.net; ²chigvos@ukr.net

¹orcid.org/0000-0002-2794-7013; ²orcid.org/0000-0003-3657-1318

The article is devoted to the life and work of Roman Leshchukh, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, long-time Head of the Department of Historical Geology and Paleontology at Ivan Franko National University of Lviv and a well-known researcher in the field of paleontology, stratigraphy, lithological and facies analysis, geology of Mesozoic sediments of the Ukrainian Carpathians, Northern and Western Black Sea, Plain Crimea, and Predobrudzhyn Trough. Roman Leshchukh is the founder and organizer with department staff of the All-Ukrainian Scientific Conference "Problems of Phanerozoic Geology of Ukraine" for more than 10 years. For more than two decades, he was the chief and responsible editor of the only professional narrow-profile publication in Ukraine, the Paleontological Collection. He is a former member of the Board of the Ukrainian Paleontological Society, the Mesozoic Commission of the National Stratigraphic Committee of Ukraine, the Taras Shevchenko Scientific Society, the Ukrainian Association of Geologists, etc.

Key words: biography, stratigraphy, biostratigraphy, paleontology, macrofauna, molluscs.

Стаття надійшла до редколегії 24.10.2023

Прийнята до друку 31.10.2023